

ધોરણ : 6 ગુજરાતી

18. સુભાષિત

અભ્યાસ / સ્વાધ્યાય

Sem : 2

અભ્યાસ

પ્રશ્ન: 1 નીચેના દરેક પ્રશ્નોના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી
સાચા વિકલ્પનો ક્રમ-અક્ષર પ્રશ્નની સામે ☐ માં લખો:

(1) 'આપ સમો નહિ મિત્ર' એટલે....

☐ ગ

(ક) આત્મશ્લાધા.

(ખ) આત્મચિંતન.

(ગ) આપબળ.

(ઘ) આત્મગૌરવ.

(2) 'વૃથા ગુમાવે તોલ બહુ બોલીને દેડકાં.'

આ પંક્તિમાં 'તોલ' શબ્દનો અર્થ....

ધ

(ક) ભલાઈ.

(ખ) ફોગટ.

(ગ) મીઠાશ.

(ધ) કિંમત.

(૩) 'મૈત્રીભાવ સનાતન' એટલે....

ખ

- (ક) મિત્રતા વિના બધું જ નકામું.
- (ખ) સૌની સાથે હળીમળીને રહેવું
- (ગ) કોઈની સાથે વેર ન રાખવું.
- (ઘ) વધારે મિત્રો રાખવા.

(4) વિચારવિસ્તાર એટલે....

ક

(ક) સમજપૂર્વક વિચારને વિસ્તારવો.

(ખ) લંબાણથી લખવું.

(ગ) લખાણને વિસ્તારથી લખવું.

(ઘ) વિચારને વિસ્તાર્યા જ કરવો.

પ્રશ્ન: 2 નીચેના દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં
આપો:

(1) મિત્ર કેવો હોવો જોઈએ?

ઉત્તર: મિત્ર પોતાના જેવો જ હોવો જોઈએ (પોતે જ
પોતાનો સાચો મિત્ર છે).

(2) આપણે બીજા સાથે કેવી રીતે વર્તવું જોઈએ?

ઉત્તર: આપણે બીજા સાથે પ્રેમથી વર્તવું જોઈએ.

(3) મૈત્રીભાવને સર્વ દુઃખોનું ઔષધ શા માટે કહ્યું છે?

ઉત્તર: વેરભાવ રાખવાથી વેર દૂર કરી શકાતું નથી. પાપને ઢાંકવા પાપ કરવાથી પાપ ઓછાં થતાં નથી, ઊલટાનાં વધે છે. મૈત્રીભાવ જ વેરભાવને દૂર કરે છે. તે જ સર્વ દુઃખોનું ઔષધ છે.

(4) સંત પુરુષોનું જીવન કેવું હોય છે?

ઉત્તર: સંત પુરુષોનું જીવન ધૂપ જેવું હોય છે. તે પોતે દુઃખ વેઠીને બીજાને સુખ આપે છે.

(5) મીઠી વાણી માટે કોનાં ઉદાહરણ આપવામાં આવે છે?

ઉત્તર: મીઠી વાણી માટે પોપટ અને કોયલનાં ઉદાહરણ આપવામાં આવે છે.

(6) સંતો અન્યને કેવી રીતે સુખી કરે છે?

ઉત્તર: જેમ ધૂપસળી પોતાની જાતને બાળી સમગ્ર વાતાવરણને સુવાસિત કરે છે, તેન સંતો પોતે દુઃખ સહન કરીને અન્યને સુખી કરે છે.

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન: 1 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો:

(1) આપની જાતે કામ કરવાથી શો ફાયદો થાય છે?

ઉત્તર: જે પારકી આશા છોડી, પોતાનાં કામ જાતે જ કરે છે. તેનો આત્મવિશ્વાસ વધે છે, તેને નિરાશા અનુભવવી પડતી નથી. પોતે નિષ્ફળ જાય તો એનાં કારણોને દૂર કરીને સફળ થઈ શકે છે.

(2) જીવનમાં મૈત્રીભાવનું શું મહત્વ છે?

ઉત્તર: જીવન અનેક વિષમતાઓ, વેરઝેર,
કાવાદાવા તેમજ દુઃખોથી ભરેલું છે. કાદવથી
કાદવ ધોઈ શકાય નહિ. જીવનમાં સુખ અને
શાંતિ મેળવવા માટે નિઃસ્વાર્થ મૈત્રીભાવ જ
એકમાત્ર અસરકારક ઉપાય છે.

પ્રશ્ન : 2 આટલું શોધો અને લખો:

(1) પોતાની જાત(આપબળ)નો મહિમા દર્શાવતી કહેવતો
કે પંક્તિઓ શોધીને લખો.

ઉત્તર: કહેવતો :આપ ભલા તો જગ ભલા;

આપ મૂઆ વિના સ્વર્ગે ન જવાય;

આપ સમાન બળ નહિ ને મેઘ સમાન જળ નહિ;

હૈયું બાળવા કરતાં હાથ બાળવા સારા.

પંક્તિ:

- ❖ જાતે જે નર કરી શકે, તે ન બીજાથી થાય,
આપ મૂઆ વિના કોઈથી, સ્વર્ગે નવ જવાય.
- ❖ ચકારનું રબ્યું ચાકર ખાય, ઘરનો ધણી
પબ્યો જાય ને જાતે રળે ત્યારે કોઠી ભરાય.

(2) વાણીનો મહિમા દર્શાવતી કહેવતો કે પંક્તિઓ શોધીને
લખો:

ઉત્તર: કહેવતો : બોલે તેનાં બોર વેચાય; માગ્યા વગર મા પણ
પીરસે નહિ; વાત કરવી હુંકારે ને લડાઈ કરવી તુંકારે; હોઠ
સાજા તો ઉત્તર ઝાઝા; બોલે નહિ હસી, તો સૌ જાય ખસી;
વાણી પરથી પ્રાણી પરખાય.

પંક્તિઓ : ના વસ્ત્રથી, ના શાસ્ત્રથી;
કુળવાન ઓળખાય છે વાણી માત્રથી.

(૩) મિત્રતાનો મહિમા દર્શાવતી કહેવતો કે પંક્તિઓ શોધીને
લખો.

ઉત્તર: માથું આપે તે મિત્ર;

મૈત્રી એ સુખનો ગુણાકાર અને દુઃખનો ભાગાકાર છે.

મિત્રતા એવો છોડ છે કે જેને હંમેશાં પ્રેમરૂપી પાણીથી
સીંચવો પડે છે.

દુહો: શેરી મિત્રો સો મળે; તાળી મિત્ર અનેક,

જેમાં સુખદુઃખ પામીએ તે લાખોમાં એક.

(4) અન્ય પાંચ સુભાષિતો મેળવીને લખો:

ઉત્તર:(1) હોય કામ મુશ્કેલ પણ, ઉદ્યમથી ઝટ થાય;

ખંત જો દિલમાં હોય તો; કડી ન ફોગટ જાય.

(2) હંસા પ્રીતિ ક્યાંયની, વિપત પડે ઊડી જાય;

સાચી પ્રીત શેવાળની, જળ ભેગી સુકાય.

(3) જે જન પામે પૂર્ણતા, તે ન કદી ફુલાય,

પૂરો ઘટ છલકાય નહિ, અધૂરો ઘટ છલકાય.

(4) મોટાઓની અલ્પતા જોઈ થાક્યો,
નાનાની મોટાઈ જોઈ જીવું છું.

(5) બહુ જન મળીને જે કરે, તે એકે નવ થાય;
સાવરણી ઘર સાફ કરે; સળી એકે શું થાય?

(5) શાળાની દિવાલ પરથી તમને ગમતાં પાંચ સુવિચાર
લખો :

- ઉત્તર: (1) ક્ષમા વીરોનું આભૂષણ છે.
(2) સિદ્ધિ તેને જઈ વરે, જે પરસેવે ન્હાય.
(3) પ્રેમ સ્વર્ગનો રસ્તો છે.
(4) માતાનું હૃદય બાળકની પાઠશાળા છે.
(5) સ્વાશ્રય અને સંયમ એ ચારિત્ર્યનાં બે ફેફસાં છે.

પ્રશ્ન: ૩ નીચેના શબ્દ-ચોરસમાંથી કૌંસમાં આપેલા શબ્દોના
સમાનાર્થી શબ્દો શોધો:

હે	મ	ગ	દ	વા	થા	યા	ન
સુ	ના	દી	પો	ક	મ	ગો	ભ
ભે	ર	સુ	લ	ની	રા	ખ	રી
સુ	કુ	પુ	ષ	પિ	ચ	ની	ત્વી
ગં	શ	ગ	ધ	ર	તી	ણ	સુ
ધિ	ષ	ચં	ક	ના	લા	ટો	ભા
ત	લા	મ	ષા	રે	ળ	ર	સ્તો

(પૃથ્વી, આભ, મિત્ર,
પંથ, ઔષધ, સુવાસિત)

ઉત્તર : ધરતી, નભ,
ભેરુ, રસ્તો,
દવા, સુગંધિત

પ્રશ્ન:4 નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો લખો.

(1) આભ	x	<u>ધરતી</u>
(2) પાપ	x	<u>પુણ્ય</u>
(3) મિત્ર	x	<u>દુશ્મન</u>
(4) ફાયદો	x	<u>નુકશાન</u>
(5) વેર	x	<u>મૈત્રી</u>
(6) સુખિયાં	x	<u>દુખિયાં</u>

પ્રશ્ન : 5 નીચેનાં સુવાક્યોનો વિચારવિસ્તાર કરો:

(1) આપ સમાન બળ નહિ, મેઘ સમાન જળ નહિ.

જે સ્વાશ્રયી હોય છે તેને હાથ લાંબો કરવાનો વારો આવતો નથી. પારકી આશા છોડીને પોતાના બળ ઉપર આધાર રાખનાર વ્યક્તિનો આત્મવિશ્વાસ વધે છે. તે ગમે તેવાં મુશ્કેલ કાર્યો પણ સહેલાઈથી પાર પાડી શકે છે.

આપણું કામ બીજું કોઈ કરી આપશે, એવી પારકી
આશા રાખવાથી, વ્યક્તિ નિર્બળ બની જાય છે,
એને નિરાશા જ અનુભવવી પડે છે.

આ માટે મેઘ(વરસાદ)નું ઉદાહરણ આપવામાં
આવે છે. વરસાદનાં પાણી જ ખેતી અને જીવન
માટે પોષક છે.

(2) પાણી અને વાણી વિચારીને વાપરો.

પાણી કુદરતે આપેલી અમૂલ્ય સંપત્તિ છે. કુદરતે ખુલ્લે હાથે વેરેલી સંપત્તિને જતનથી સાચવવી જોઈએ. આપણે તેને જરૂર પ્રમાણે વાપરવાને બદલે, વેડફી દઈએ છીએ. પાણી ન મળે ત્યારે જ પાણીની કિંમત સમજાય છે. પાણી વાપરવામાં આપણે વિવેક રાખવો જોઈએ.

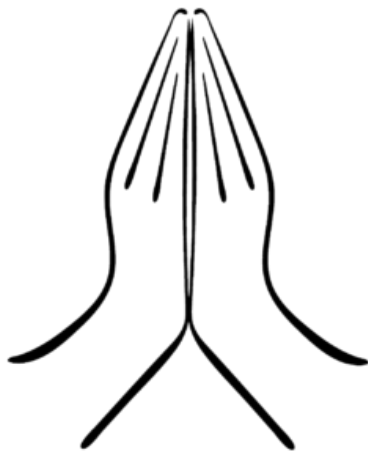
એ રીતે વાણીનો સંયમ પણ અત્યંત જરૂરી છે.
જ્યાં બોલવું જોઈએ ત્યાં ન બોલીએ અને જ્યાં
બોલવું ન જોઈએ ત્યાં બોલીએ તે પણ ખોટું છે.
પાણી વાપરવામાં જેમ વિવેક રાખવો જોઈએ એમ
વાણીનો પ્રયોગ કરવામાં પણ વિવેક રાખવો જોઈએ.
બંને વિચારીને વાપરીએ તો પસ્તાવું ન પડે.

પ્રશ્ન : 6 નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં
ગોઠવો.

વૃથા, છત્ર, કોયલ, વેર, ઔષધ, સુવાસિત,
આભ, અંધકાર

ઉત્તર : અંધકાર, આભ, ઔષધ, કોયલ, છત્ર, વૃથા,
વેર, સુવાસિત,

Thanks

For watching